

begrip

moslims

christenen

No. 77 nov/dec. 1985

"BEGRIP"

Abt. (5 nrs. per jaar) f 16,-
losse nrs. f 4,-- incl. porto
Giro 4300211 t.n.v.

DIALOOG EN
MISSIE
ZENDING

Luybenstraat 17
5211 BR DEN BOSCH
Tel: 073 - 145159

Cura Migratorum - Begrip

TEN GELEIDE.

Elseviers Magazine van 19-10-1985 stelde in een omslagartikel met de dreigende titel "de islam in opmars" dat "het geïnstitutionaliseerde christendom veelal overloopt van begrip" voor de islam. De term "dialoog" zou als "toverwoord" gebruikt worden. De kerken zouden niet zelfverzekerd genoeg zijn, bedoeld wordt misschien "niet evangeli-serend genoeg" in tegenstelling tot militante moslimfundamentalisten. De journalisten van dit tweeslachtige artikel hebben niet de moeite genomen om te onderzoeken wat kerken onder "dialoog" verstaan, hoe deze dialoog zich verhoudt tot zending/missie en welke afspraken moslims en christenen hebben gemaakt over elkanders missionaire activiteiten.

U vindt dan ook in dit nummer 2 belangrijke documenten, die tot stand zijn gekomen door initiatieven van de R.K. Kerk enerzijds en de Wereldraad van Kerken anderzijds.

De eerste tekst gaat over de houding van de R.K. Kerk tegenover gelovigen van andere godsdiensten en handelt met name over missie, dialoog en de verhouding tussen deze twee. De tweede tekst laat zien hoe christendom en islam proberen elkaar te aanvaarden als twee missionaire godsdiensten en in welke mate ze elkaar de vrijheid dienen te laten om zending c.q. da'wa (islamitische oproep) te bedrijven.

Dikwijls zijn ook christenen onderling het oneens over de houding die zij vanuit hun eigen kerk of traditie menen te moeten aannemen t.a.v. moslims. Zij doen dat, terecht of ten onrechte, met een beroep op God's Woord in de Bijbel. Zou respect voor God's Woord niet samen kunnen gaan met respect voor de andersgelovige mens met zijn traditie en cultuur, in wie God's Geest ook werkzaam is? Moge zo Zijn Rijk komen, het Rijk van de vredesvorst. (cf. Kerstmeditatie blz. 17).

Een gelukkige Kerst, ook aan onze nieuwe buitenlandse correspondenten, die we van harte welkom heten.

In het spoor van Vaticaan II met zijn openheid voor volkeren, culturen en godsdiensten, heeft paus Paulus VI in mei 1964 op Pinksterdag het "Secretariaat voor niet-christenen" gesticht. Zijn encycliek *Ecclesiam Suam* is één grote Magna Charta ten gunste van de dialoog.

Ook paus Johannes Paulus II is met hart en ziel gewonnen voor de interreligieuze dialoog; alleen al aan de dialoog met de islam heeft hij zo'n 20 redevoeringen gewijd.

Het Secretariaat krijgt in 1966 zijn Bulletin en in 1967 zijn huidige organisatievorm. Door zijn publicaties o.a. Borrmans, *De Dialoog tussen christenen en moslims*, De Horstink, Lannoo, 1984, ontmoetingen, vergaderingen met andersgelovigen en met consultants, door bezoeken van en aan islamitische staats- hoofden is het Secretariaat onder Kardinaal Marella (1965-1973) en vooral onder Kardinaal Pignedoli (1973-1980) en aartsbisschop J. Jadot (1980-1984) uitgegroeid tot een organisatie met wijdverbreide contacten.

Ook in de dialoog met moslims is vooruitgang geboekt bijv. in Indonesië, India, Bangladesh en Pakistan. Waar de situatie in S. Arabië onbevredigend is, zijn christenen en moslims in Syrië, Jordanië en de Libanon al sinds eeuwen met elkaar in gesprek.

Moeilijkheden in de dialoog zijn: een zekere onverschilligheid of syncretisme bij sommige christenen, een

categorische afwijzing van niet-christelijke godsdiensten bij anderen, het gebrek aan dialoog van de zijde van religieuze en politieke moslimleiders, het wantrouwen van moslims t.o.v. de motieven van de dialoog... In hoeverre dialoog en respect voor culturen en religies niet tegenstrijdig zijn met de zendings/missieopdracht van de Kerk, wordt uiteengezet in de hieronder volgende tekst. Dit document van het Secretariaat is het resultaat van een vijfjarige voorbereiding. Sinds 1979 zijn er achtereenvolgens 4 concept-teksten gepresenteerd op basis van op- en aanmerkingen door leden van het Secretariaat, verantwoordelijken van Romeinse Congregaties, consultants en deskundigen. Het vierde concept werd ook toegestuurd aan bisschoppen en theologen in diverse continenten. De definitieve tekst werd geredigeerd en gestemd op de Algemene Vergadering van het Secretariaat in 1984. Goedgekeurd door paus Johannes Paulus II - die in een toespraak de noodzaak van de dialoog voor de lokale kerken onderstreepte en zelfs opriep tot een speciale commissie hiervoor binnen elke kerkprovincie-, is het document verzonden aan alle bisschoppenconferenties.

Het is vooral een pastoraal document voor lokale kerken dat als uitgangspunt kan dienen voor reflexie. Maar ook andersgelovigen kunnen er duidelijk in zien hoe de Kerk hen beschouwt en welke houding ze tegenover hen aanneemt.

P. Reesink

HOUDING VAN DE KATHOLIEKE KERK TEGENOVER DE GELOVIGEN VAN ANDERE GODSDIENSTEN

gedachten en richtlijnen m.b.t. dialoog en missie

INTRODUCTIE.

Een nieuwe etappe

1. Het tweede Vaticaans Concilie markeert een nieuwe etappe in de relaties van de katholieke kerk met de gelovigen van andere godsdiensten. Verscheidene documenten van Concilies hebben expliciet betrekking op hen. Met name de verklaring "Nostra Aetate" is helemaal gewijd aan de "relaties van de katholieke kerk met de niet-christelijke godsdiensten".

in een wereld in verandering

2. De snelle veranderingen binnen de hedendaagse maatschappij en de verdieping van het mysterie van de Kerk als "universeel sacrament van het heil" (LG 48) hebben deze houding tegenover de niet-christelijke godsdiensten vergemakkelijkt. "Dank zij de opening die het Tweede Vaticaans Concilie hen bood, konden de Kerk en alle christenen zich beter bewust worden van het mysterie van Christus" (RH 11). (Voor afk. zie pag.10-11).

het ideaal van de dialoog

3. Deze nieuwe houding kreeg de naam

dialogo. Deze term, norm en ideaal in één, werd sedert de Encycliek "Ecclesiam Suam" van Paus Johannes Paulus VI (6 augustus 1964) belangrijk in de kerk. Sedert die tijd werd hij dikwijls gebruikt in de Aktes van het Concilie en in de kerkelijke terminologie. Hij betekent niet alleen het voeren van een gesprek, maar ook het geheel van positieve en constructieve interreligieuze contacten met mensen en gemeenschappen van verschillende geloofsovertuigingen, om elkaar over en weer te leren kennen en te verrijken.

Het Romeins Secretariaat

4. Als institutioneel teken van deze wil tot dialoog en ontmoeting met de gelovigen van andere godsdienstige tradities in de wereld, heeft Paus Paulus VI, in de geest van het Tweede Vaticaanse Concilie, op de eerste pinksterdag van 1964, het Secretariaat voor de niet-christenen opgericht, te onderscheiden van de Heilige Congregatie voor de Voortplanting van het Geloof. De Constitutie "Regimi Ecclesiae" bepaalde de doelstellingen ervan als volgt: "Zoeken naar de methoden en de wegen die het mogelijk maken de dialoog met de niet-christenen aan te gaan. Het Secretariaat ziet er op toe dat de christenen de niet-christenen goed leren kennen en hen naar behoren waarderen en dat eveneens de niet-christenen de leer en het leven van de christenen kunnen leren kennen en waarderen" (AAS 59, 1967, blz. 919-920).

na 20 jaar ervaring

5. Twintig jaar na de Encycliek "Ecclesiam Suam" en na zijn eigen oprichting, heeft het Secretariaat voor de niet-christenen, in plenaire vergadering bijeen, de experimenten met de dialoog zoals die overal in de Kerk ondernomen zijn bekeken en heeft het zich beraden over de houding van de Kerk tegenover de andere gelovigen, in het bijzonder over de verhouding tussen dialoog en missie.

presenteert en document

6. De theologische visie van dit document ontleent zijn inspiratie aan het Concilie en aan het opeenvolgend leer-gezag. Een nader diepgaand onderzoek door theologen is gewenst en noodza-

kelijk. Deze doordenking, teweeggebracht en verrijkt door ervaring, is vóór alles pastoraal en stelt zich ten doel een evangelische houding te bevorderen tegenover de andere gelovigen met wie de christenen in de maatschappij, op het werk of thuis samenleven.

voor de christelijke gemeenschappen

7. Het Secretariaat hoopt met dit document de christelijke gemeenschappen, en met name hun leiders, te helpen om te leven volgens de richtlijnen van het Concilie, door elementen aan te dragen voor het oplossen van de moeilijkheden die kunnen ontstaan doordat de vereisten voor evangelisatie en die voor dialoog binnen de missie tegelijkertijd een rol spelen. Eveneens zullen de aanhangers van de andere godsdiensten beter kunnen onderscheiden hoe de katholieke Kerk hen beschouwt en met hen wil omgaan.

met een oecumenische gezindheid

8. Verscheidene christelijke kerken hebben soortgelijke ervaringen opgedaan ten opzichte van de andere gelovigen. De Wereldraad van Kerken heeft een orgaan t.b.v. de "dialoog met de aanhangers van levende Godsdiensten en Ideologieën"*, onderdeel van het Departement voor "Geloof en Getuigenis". Het Secretariaat voor de niet-christenen onderhoudt hiermee duurzame en broederlijke contacten.

I MISSIE.

De liefde, uitgangspunt

9. God is liefde (1 Joh. 4,8,16). Zijn verlossende liefde is in Christus geopenbaard, meegedeeld aan de mensen en werkzaam tegenwoordig in de wereld door de Heilige Geest. De Kerk moet het levende teken zijn van deze liefde en er voor alle christenen een levensnorm van maken. De missie van de Kerk is een opdracht van liefde, naar de wil van Christus, die er zelf de oorsprong, het doel en het voorbeeld van is (zie AG 2-5,12; EN 26).

---

* Sinds kort is de dialoog met aanhangers van ideologieën losgekoppeld van die met levende godsdiensten (noot v.d. redactie)

Ieder aspect en iedere activiteit van de kerk moet dus doordrongen zijn van de liefde die voortkomt uit trouw aan Christus. Hij heeft deze missie gewild en Hij blijft hem bezielen en mogelijk maken in de geschiedenis.

voor de Kerk

10. De Kerk is, zoals het Concilie heeft laten zien, het messiaanse volk, de zichtbare groepering en de geestelijke gemeenschap, het volk van pelgrims dat op weg is, samen met heel de mensheid met wie zij de ervaring deelt. Zij moet het gis en de ziel zijn van de maatschappij om deze in Christus te vernieuwen en te maken tot familie van God (zie LG 9; GS9,40).

"Zijn wet is het nieuwe gebod om lief te hebben zoals Christus zelf ons heeft liefgehad (zie Joh. 13,34). Zijn einddoel tenslotte is het rijk Gods, dat door God zelf op aarde is begonnen..." (LG 9). "De pelgrimerende Kerk is krachtens haar natuur missionair". (AG 2; zie 6,35,36). Deze gerichtheid op zending is voor ieder christen een normale uitdrukking van een levend geloof.

van de missie

11. "De zending van de Kerk wordt daarom vervuld door de werkzaamheid waardoor zij, in gehoorzaamheid aan de opdracht van Christus en gedreven door de genade en de liefde van de Heilige Geest, in volle werkelijkheid tegenwoordig komt bij alle volkeren" (AG 5). Deze taak is één en dezelfde, maar ze wordt naar gelang de omstandigheden waarin de missie zich begeeft, op verschillende wijzen uitgevoerd. "Deze omstandigheden nu hangen af hetzij van de Kerk, hetzij ook van de volkeren, de groeperingen of de mensen tot wie de missie zich richt... Aan iedere situatie of toestand moeten geëigende werkzaamheden of passende hulpmiddelen beantwoorden... Het eigenlijke doel van deze missieactiviteit is de evangelisering en de inplanting van de Kerk onder de volkeren of groeperingen waarin zij nog niet geworteld is". (AG 6).

Andere teksten van het Tweede Vaticaans Concilie verklaren dat de opdracht van de kerk ook het werk voor de verbreiding van het Rijk en zijn waarden onder alle mensen omvat (zie LG 5,9,35; GS 39,40-45,91,92;

UR 2; DH 14; AA 5).

steeds grondiger

12. De modaliteiten en de verschillende aspecten van de missie zijn, over het geheel genomen, door het Tweede Vaticaans Concilie aangegeven. De Aktes en de documenten van het opeenvolgend leergezag van de Kerk, waaronder de Bisschoppen-Synode over Maatschappelijke Rechtvaardigheid (1971), over de Evangelisatie (1974), over de Catechese (1977), en de vele redevoeringen en brieven van Paus Paulus VI en van Paus Johannes Paulus II, de Bisschoppenconferenties van Azië, Afrika en Zuid-Amerika, hebben andere aspecten van de leer van het Concilie in het licht gesteld. Zo noemen ze bijvoorbeeld het zich inzetten voor mensen, voor maatschappelijke rechtvaardigheid, voor vrijheid en voor de mensenrechten als ook voor de verandering van onrechtvaardige maatschappelijke structuren, "essentiële onderdelen van de missie, die er onlosmakelijk mee verbonden zijn" (RH 15).

gerealiseerd door een grote verscheidenheid aan werkzaamheden

13. De missie doet zich in het bewustzijn van de Kerk voor als één realiteit die samengesteld en onderverdeeld is en waarvan wij de belangrijkste bestanddelen noemen. In de eerste plaats wordt missie gerealiseerd alleen al door aanwezigheid en door het werkzame getuigenis van het christelijk leven (zie EN 21) ook al moeten wij erkennen dat "wij deze schat in aarden potten dragen" (2 Cor.4,7) en dat het onderscheid onvermijdelijk is tussen de werkelijke levenswijze van de christenen en dat wat zij zeggen te zijn.

Vervolgens is er het daadwerkelijke engagement ten dienste van de mensen. Er zijn de acties voor maatschappelijke emancipatie. Er is de strijd tegen de armoede en tegen de structuren die armoede in de hand werken. Evenzo zijn het liturgisch leven, het gebed en de contemplatie sprekende getuigenissen van een levende en bevrijdende omgang met de levende ware God die ons roept tot zijn Rijk en zijn heerlijkheid (zie Hand. 2,42).

Verder is er de dialoog dankzij welke de christenen gelovigen van andere godsdienstige tradities ontmoeten om

samen op weg te gaan zoekend naar de waarheid en om zich samen in te zetten voor het algemeen belang.

Tenslotte zijn er de verkondiging en de catechese, waar de goede tijding verkondigd wordt en steeds meer weerklank vindt in het leven en in de culturen.

Al deze elementen maken deel uit van de missie.

een plicht voor allen

14. Iedere plaatselijke kerk is verantwoordelijk voor de missie als geheel. Eveneens is iedere christen door zijn geloof en door zijn doop geroepen om op de één of andere wijze zijn verantwoordelijkheid voor de missie gestalte te geven. De eisen der omstandigheden, de eigen bijzondere plaats te midden van het volk van God en het persoonlijk charisma stellen de christen in staat om bij voorkeur aan één bepaald aspect van de missie gestalte te geven.

naar het voorbeeld van Christus

15. Het leven van Jezus omvat alle elementen van de missie. In het Evangelie zwijgt Jezus, Hij handelt, bidt, voert dialogen en preekt. Zijn boodschap is onlosmakelijk verbonden met zijn daden. Hij verkondigt God en zijn Rijk in woord en daad en door de werken die Hij volbrengt. Hij aanvaardt tegenspraak, mislukking en dood. Door zijn leven te geven behaalt hij de overwinning. Alles in Hem is middel en weg tot openbaring en heil (zie EN 6-12). Alles is uitdrukking van zijn liefde (zie Joh. 3,16; 13,1; 1 Joh.4,7-19). Christenen behoren zich op dezelfde wijze te gedragen: "Hieruit zullen allen kunnen opmaken dat gij mijn leerlingen zijt: als gij de liefde onder elkaar bewaart" (Joh. 13,35).

en van de eerste kerkgemeenschap

16. Het Nieuwe Testament geeft een samengesteld en afwisselend beeld van de zendingsopdracht. Het kent een verscheidenheid aan ambten en functies die voortvloeien uit de verschillende charisma's (zie 1 Cor. 12,28-30; Ef, 4,11-12; Rom. 12,6-8). Paulus brengt zelf het specifieke karakter van zijn missionaire roeping tot uitdrukking wanneer hij verklaart: "Want Christus

heeft mij niet gezonden om te gopen. Hij heeft mij gezonden om het Evangelie te verkondigen" (1 Cor.1,17). Zo ontdekken wij behalve 'apostelen', 'profeten' en 'evangelisten' andere personen die geroepen zijn tot gemeenschapstaken en tot hulp aan hen die lijden. Er zijn familieverplichtingen: van echtgenoten, van echtgenotes en van kinderen. Er zijn verplichtingen van meesters en van hun onderdanen. Ieder heeft zijn eigen bijzondere opdracht tot getuigenis in de maatschappij.

De eerste brief van Petrus geeft aanbevelingen aan de christenen in de diaspora. Het is telkens weer verbazingwekkend hoe actueel deze opmerkingen nu nog voor ons zijn. Paus Johannes Paulus II heeft een tekst uit deze brief geciteerd als gulden regel voor de contacten van christenen met gelovigen van andere godsdiensten. "Heiligt in Uw hart Christus als de Heer. Weest altijd bereid tot verantwoording aan al wie U rekenschap vraagt van de hoop die in U leeft. Maar verdedigt U met zachtmoedigheid en gepaste eerbied, en zorgt dat Uw geweten zuiver is" (1 Petr. 3,15-16) (Ankara, 29 november 1979).

en van de grote missionarissen

17. Onder de vele voorbeelden uit de annalen van de christelijke missie, zijn vooral opmerkelijk de instructies die Franciscus van Assisië in zijn "Regula non Bullata" (221) aan de broeders gegeven heeft die "zich onder goddelijke inspiratie naar de Sarracijnen willen begeven... Op twee manieren kunnen zij geestelijke contacten met hen opbouwen. De eerste houdt in dat ze geen twist en geen onenigheid veroorzaken, maar zich onderwerpen aan ieder schepsel uit liefde tot God terwijl ze belijden dat ze christenen zijn. De tweede houdt in dat ze, wanneer ze zien dat het de Heer behaagt, het woord van God verkondigen".

Onze tijd heeft, in het bijzonder in de wereld van de islam, de ervaring van Charles de Foucauld zien opkomen en zich ontwikkelen. Hij heeft de missie geleefd door een houding van nederigheid en stilte, van verbondenheid met God, gemeenschap met de armen en universele broederschap.

met eerbied voor de vrijheid

18. De missie richt zich altijd tot mensen met een volledig respect voor hun vrijheid. Vandaar ook dat het Tweede

Vaticaan Concilie, ondanks het feit dat het de dringende noodzaak opnieuw bevestigt voor heel de Kerk om Christus te verkondigen en "het licht van het leven te verspreiden met alle vrijmoedigheid en apostolische sterkte, zelfs tot de marteldood toe" wanneer dit nodig is, (DH 14), eveneens, de noodzaak benadrukt om in iedere gesprekspartner een waarachtige vrijheid te bevorderen en te eerbiedigen, zonder ook maar enige dwang in godsdienstige aangelegenheden.

"De waarheid moet echter worden gezocht op een wijze die is aangepast aan de waardigheid van de menselijke persoon en aan zijn sociale natuur, namelijk in vrij onderzoek, met behulp van onderricht of opvoeding, van gedachtenwisseling en dialoog waardoor de één aan de ander de waarheid uiteenzet die hij heeft gevonden of meent te hebben gevonden, om elkaar aldus wederzijds te helpen bij het zoeken naar de waarheid; heeft men haar gevonden, dan moet men haar met een persoonlijke instemming standvastig aanhangen" (ibid. 3).

Dit is waarom "men zich bij het verspreiden van het godsdienstig geloof en het invoeren van gebruiken steeds onthouden moet van iedere handeling die op dwang of op een oneerlijke of minder passende overreding zou kunnen lijken, vooral waar het gaat om minder ontwikkelden of zwakkeren. Een dergelijke handelwijze moet steeds worden beschouwd als een misbruik van het eigen recht en als een schending van het recht van anderen" (ibid. 4).

en voor de menselijke persoon

19. De missie moet heden ten dage in het teken staan van eerbied voor ieder mens (zie ES 77; AAS 1964, 642-643; EN 79-80; RH 12). "De mens is de eerste weg die de Kerk moet begaan in de vervulling van haar opdracht" (RH 14). De waarden die de Kerk blijft leren van Christus, haar Heer, moeten de christen leiden tot liefde en eerbied voor al het goede in de cultuur en in de godsdienstige beweging van de gesprekspartner. "Dat wil zeggen eerbied voor alles wat de Geest, die waait waar Hij wil, in hem bewerkt heeft" (ibid. 12; zie EN 79.). Christelijke missie is onlosmakelijk verbonden met liefde en respect voor anderen. Dit maakt ons, christenen, het belang van de dialoog voor de missie

duidelijk.

II DE DIALOOG.

A Grondslagen.

20. Dialoog komt niet voort uit opportunistische, tijdgebonden berekeningen, maar uit redenen die verdiept zijn door de ervaring, de bezinning en de moeilijkheden zelf.

Gegrondest op persoonlijke en maatschappelijke noodzaak

21. De Kerk staat open voor dialoog vanwege haar trouw aan de mens. Alle afzonderlijke mensen en groepen van mensen verwachten, eisen te worden geëerbiedigd en behandeld als verantwoordelijke personen. Dit geldt voor het geval dat men iets ontvangt, maar bovenal als men beseft dat men de andere iets mee te delen heeft.

De menswetenschappen tonen aan dat de mens in dialoog met anderen zijn grenzen ervaart en zijn eigen vermogen ontdekt om deze te overschrijden. Hij ontdekt dat hij de waarheid niet volmaakt en geheel in pacht heeft, maar dat hij hopen kan haar met behulp van anderen te benaderen.

De confrontatie, het elkaar corrigeren, de broederlijke uitwisseling van elkaanders gaven, kunnen helpen om een steeds grotere rijpheid te bereiken, waardoor een sfeer van gemeenschappelijkheid geschapen wordt. Door dit proces van ontmoeting kunnen de godsdienstige ervaringen en standpunten gezuiverd en verrijkt worden. Deze levende menselijke relaties stimuleren ons, christenen, te luisteren naar en te begrijpen, wat andere gelovigen ons kunnen meedelen zodat wij profijt kunnen trekken van God's gaven.

De veranderingen in de maatschappij en de cultuur met alle spanningen en moeilijkheden van dien, de toenemende onderlinge afhankelijkheid op alle gebieden van samenleving en emancipatie van de mens, in het bijzonder de noodzaak van vrede, maken het voor ons heden ten dage tot een dringende noodzaak een vorm van contact te ontwikkelen die gekenmerkt wordt door dialoog.

geworteld in het geloof in God de vader

22. De kerk beseft ten volle dat ze vóór alles door haar geloof in de dialoog verwickeld is. De openbaring laat ons een leven van gemeenschap en van uitwis-

seling bespeuren in het mysterie van de Drieëenheid.

In God de Vader beschouwen wij een tegemoetkomende liefde zonder grenzen in ruimte of tijd. Het heelal en de geschiedenis zijn vol van zijn gaven. Elk wezen en elke gebeurtenis is doortrokken van zijn liefde. Ondanks de soms gewelddadige aanwezigheid van het kwaad in de geschiedenis van ieder volk, is er ook de kracht van de genade die opheft en verlost.

Het is de taak van de Kerk om heel de rijkdom die de Vader in de geschiedenis en in de schepping gelegd heeft te ontdekken, aan het licht te brengen en te doen rijpen, niet alleen om Gods heerlijkheid te viëren in de liturgie, maar ook om de doorstroming van de goddelijke gaven onder alle mensen te bevorderen.

in de Zoon die zich met ieder mens verenigd heeft

23. Met God de Zoon is ons het woord gegeven, de Wijsheid waarin, reeds voor alle tijden, alles vervat is en voortbestaat. Christus is het Woord dat ieder mens verlicht, want in Hem worden het mysterie van God en het mysterie van de mens geopenbaard (zie RH 8, 10,11,13). Hij is de Verlosser die bij elke ontmoeting van mensen tegenwoordig is met zijn genade, om ons te verlossen van ons egoïsme en om ons te brengen tot liefde voor elkander zoals Hij ons heeft liefgehad. Paus Johannes Paulus II schrijft: "Ieder mens is, zonder uitzondering, door Christus vrijgekocht omdat Christus zich in zekere zin verenigd heeft met de mensheid, met ieder mens zonder uitzondering, zelfs al is hij zich er niet van bewust, Christus, die gestorven is en voor allen weer opgestaan, biedt de mens - ieder mens en alle mensen - licht en kracht aan om hem in staat te stellen aan zijn hoge bestemming te beantwoorden" (RH 14).

in de Geest die werkzaam is

24. Door God de Heilige Geest helpt het geloof ons om de levenskracht te ontwaren, de beweging en de doorlopende "wedergeboorte" (zie LG 4), die in de diepten van het bewustzijn werkzaam is en de mysterieuze weg van het hart naar de Waarheid begeleidt (zie GS 22). De Geest is ook werkzaam "aan gene zijde van de zichtbare grenzen van het mys-

tieke Lichaam" (RH 6; zie LG 16; GS 22; AG 15). De Kerk wordt op haar tocht begeleid door de Geest die haar voorgaat. Zij moet de tekenen van zijn aanwezigheid onderscheiden en Hem volgen waar Hij haar ook maar heenleidt en Hem dienen als zijn nederige en bescheiden bondgenoot.

voor de voltooiing van zijn Rijk

25. De bestemming van alle mensen is het Rijk van God. De Kerk, die er de "kiem en aanvang" (LG 5,9) van is, is genodigd om als eerste deze weg naar het Rijk te begaan en er de rest van de mensheid op te doen voortgaan.

Deze opdracht omvat strijd en overwinning op het kwaad en de zonde, te beginnen bij onszelf en in aanvaarding van het mysterie van het Kruis. Zo bereidt de Kerk de weg voor het Rijk tot aan de vervulling van de volmaakte gemeenschap van alle broeders in God.

Christus is voor de Kerk en voor de wereld het onderpand van het reeds begonnen zijn der laatste dagen en het reeds vaststaan van de laatste etappe van de geschiedenis (LG 48). Vandaar dat de Kerk bevoegd is tot en betrokken is bij een handelen dat de geleidelijke vervulling der dingen in Christus verwerkelijkt.

door het zaad van het Woord te laten kiemen

26. Deze zienswijze heeft de Vaderen van het Concilie tot de verklaring gebracht dat er in de godsdienstige tradities van de niet-christenen iets "goeds en waars aanwezig is" (OT 16), "waardevolle godsdienstige en menselijke elementen" (GS 92), "tradities van contemplaties" (AG 9), "al wat er aan waarheid en genade gevonden wordt" (ibid. 9), "de zaden van het Woord" (ibid. 11,15), "een straal van die waarheid welke alle mensen verlicht" (NA 2).

Al deze waarden zijn, volgens de meest uitdrukkelijke verklaringen van het Concilie, in de grote godsdienstige tradities van de mensheid verzameld. Daarom verdienen zij de aandacht en de waardering van de christenen. Het geestelijke erfgoed van de andere tradities vormt een afdoende uitnodiging om in dialoog te treden (zie NA 2,3; AG 11), niet alleen over overeenkomende maar ook over uiteenlopende standpunten.

door een oprechte dialoog

27. Het Tweede Vaticaans Concilie heeft de consequenties van het christelijke engagement getrokken in de volgende bewoordingen:

"Willen zij dit getuigenis van Christus met vrucht kunnen geven, dan moeten zij zich in waardering en liefde bij de mensen aansluiten, zich leden weten van de groepering van mensen waaronder zij leven en door de verschillende betrekkingen en werkzaamheden van het menselijk leven deelnemen aan het culturele en sociale leven; zij moeten vertrouwd zijn met hun nationale en godsdienstige tradities; met blijdschap en eerbied moeten zij de zaden van het Woord die daarin verborgen liggen aan het licht brengen; tegelijkertijd echter moeten zij aandacht schenken aan het diepgaande veranderingsproces dat zich onder de volkeren voltrekt en zich nog meer moeite ervoor getroosten, dat de mensen van onze tijd, al te zeer gericht op de wetenschap en de technologie van de moderne wereld, niet vervreemden van de goddelijke dingen, doch juist worden aangespoord tot een sterker verlangen naar de door God geopenbaarde waarheid en liefde. Zoals Christus zelf het hart van de mensen doorgrond heeft en hen door een echt menselijk gesprek tot het goddelijke licht heeft geleid, zo moeten zijn leerlingen, diep doordrongen van de Geest van Christus de mensen leren kennen waaronder zij leven en met hen omgaan, opdat zij in een oprechte en geduldige dialoog vernemen, welke rijkdommen de milde God aan de volkeren heeft uitgedeeld; zij moeten echter tevens proberen deze rijkdommen door het evangelisch licht te verhelderen, te bevrijden en terug te brengen onder de heerschappij van God, de Verlosser" (AG 11; zie 41; AA 14,29).

B Vormen van dialoog.

28. De ervaring van de laatste jaren heeft de verschillende manieren waarop de dialoog in praktijk gebracht kan worden, duidelijk in het licht gesteld. De belangrijkste model-vormen die nu volgen komen soms afzonderlijk, soms tegelijkertijd voor.

De dialoog van het leven

29. Dialoog is vóór alles een handelwijze, een houding en een geestesgesteldheid, die het gedrag inspireren. Hiermee worden bedoeld de aandacht, het respect en de ontvankelijkheid voor de ander, aan wie men voldoende ruimte laat om zijn identiteit, zijn eigen uitdrukkingswijze en waarden te

ontplooiën. Deze vorm van dialoog is de onontbeerlijke norm en omgangsvorm voor alle christelijke missie in al haar vormen, of het nu alleen gaat om aanwezigheid of om getuigenis of dienstverlening of directe verkondiging (CJC 787,1). Missie, die niet doortrokken is van een dialogische gezindheid, gaat tegen de eisen van de menselijke aard en tegen de leer van het Evangelie in.

voor allen

30. Iedere volgeling van Christus is, krachtens zijn menselijke en christelijke bestemming, geroepen om de dialoog in zijn dagelijks leven gestalte te geven, of hij nu deel uitmaakt van een meerderheid of van een minderheid. Hij moet de aangename geur van het Evangelie verspreiden in de omgeving waarin hij woont en werkt: familie, maatschappij, opleiding, schone kunsten, economie, politiek, enz..... Aldus is de dialoog opgenomen in het geheel van de dynamiek van de kerkelijke missie.

de dialoog door middel van instellingen

31. Op een ander niveau bestaat er de dialoog van instellingen en samenwerkingsverbanden, die doelstellingen van humanitaire, maatschappelijke, economische en politieke aard nastreven. Deze doelstellingen bevorderen de bevrijding en de ontwikkeling van de mens. Binnen de lokale, nationale en internationale organisaties, waar christenen en gelovigen van andere godsdiensten zich samen over wereldproblemen buigen, komt deze vorm van dialoog veel voor.

door samenwerking

32. Het samenwerkingsgebied kan heel breed zijn. Sprekend over moslims in het bijzonder, heeft het Tweede Vaticaanse Concilie er toe aangespoord om "het verleden te vergeten", en "in het belang van alle mensen de sociale rechtvaardigheid, de zedelijke goederen, alsook vrede en vrijheid samen te verdedigen en te bevorderen" (NA 3; zie AG 11,12,15,21). Paus Paulus VI heeft zich, in het bijzonder in "Ecclesiam Suam" (AAS 56, 1964, blz. 655), in deze zin uitgesproken evenals Paus Johannes Paulus II tijdens zijn talrijke ontmoetingen met de leiders en de vertegenwoordigers van verschillende godsdiensten. De grote problemen die de mensheid teisteren, sporen christenen aan tot samenwerking met andere gelovigen, op grond van ieders eigen geloofsovertuiging.

en de dialoog op deskundig niveau

33. De dialoog op deskundig niveau is bijzonder belangrijk om elkaars godsdienstige erfgoed te vergelijken, te verdiepen en te verrijken en de verworvenheden hiervan te gebruiken om te proberen problemen op te lossen die zich door de geschiedenis heen aan mensen hebben voorgedaan.

Meestal vindt deze dialoog plaats nadat de gesprekspartner al een eigen visie op de wereld ontwikkeld heeft en al een godsdienst aanhangt die hem tot handelen aanzet. Deze vorm van dialoog wordt het gemakkelijkst gerealiseerd binnen een pluralistische samenleving waarin de verschillende tradities en ideologieën naast elkaar leven of elkaar soms bestrijden.

door begrip

34. Bij deze uitwisseling leren de gesprekspartners elkaars geestelijke waarden en culturele categorieën kennen en waarderen en wordt de weg vrij gemaakt voor gemeenschap en broederschap tussen de mensen (zie NA 1). Zo werkt de christen mee aan de verandering van de culturen door het Evangelie (zie EN 18-20,63).

de dialoog van de religieuze ervaring

35. Op een diepgaander niveau kunnen mensen, die geworteld zijn in hun godsdienstige tradities ervaringen delen van gebed, van contemplatie, geloof en engagement, uitdrukkingsvormen en wegen op zoek naar het Absolute. Deze vorm van dialoog betekent een wederzijdse verrijking en een vruchtbare samenwerking om de meest verheven geestelijke waarden en doelstellingen van de mens te bevorderen en te beschermen. Deze godsdienstige dialoog leidt vanzelf tot een uitwisseling van elkaars beweegredenen om tot het eigen geloof te komen en laat zich niet tegenhouden door de soms diepgaande verschillen, maar onderwerpt zich in nederigheid en vertrouwen aan God die "groter is dan ons hart" (1 Joh. 3,20). Dit brengt de christen in de gelegenheid om de ander de mogelijkheid te bieden de waarden van het Evangelie op doorleefde wijze te leren kennen.

III DIALOOG EN MISSIE.

36. Er zijn veel verbanden tussen dialoog en missie. Wij willen nu stilstaan bij enkele aspecten die voor het heden van groot belang zijn, vanwege de uitdagingen en problemen die zich heden ten dage voordoen of vanwege de houding die vereist wordt.

A Missie en bekering.

Oproep tot bekering

37. Het doel van de missionaire verkondiging is voor het Tweede Vaticaans Concilie de bekering: "Opdat de niet-christenen wier hart door de Heilige Geest ontvankelijk wordt gemaakt, zich in geloof vrijwillig tot God bekeren en Hem oprecht aanhangen"... (AG 13; CIC 787,2). Bij de dialoog tussen gelovigen van verschillende godsdiensten is het onvermijdelijk dat er aandacht geschonken wordt aan de geestelijke weg tot bekering.

Bekering betekent in het christelijk-bijbelse taalgebruik de terugkeer tot God van een nederig hart vol berouw, in de hoop het eigen leven nog vollediger aan Hem te onderwerpen (zie AG 13). Tot deze bekering zijn allen voortdurend uitgenodigd. De beslissing om een voorgaande geestelijke of godsdienstige overtuiging achter te laten en een nieuwe te kiezen kan uit dit proces voortkomen. Zo kan bijvoorbeeld het hart vanuit een ervaring van een bijzondere liefde zich openen voor de universele mensenliefde.

Elke waarachtige oproep van God vraagt zelfoverschrijding. Er bestaat geen nieuw leven dat niet door de dood heengegaan is, zoals volgt uit de dynamiek van het paasmysterie (zie GS 22). Bekering "is het werk van de genade, waarbinnen de mens zichzelf weer volledig herontdekken moet" (RH 12).

met respect voor het geweten

38. Bij dit bekeringsproces gaat de hoogste wet, die van het geweten, vóór alles. Niemand mag dus "worden gedwongen om tegen zijn geweten in iets te doen. Maar men mag hem ook niet beletten om volgens zijn geweten te handelen, vooral niet in godsdienstige aangelegenheden" (DH 3).

en voor de Geest die levend maakt

39. Vanuit het christelijk gezichtspunt is de belangrijkste werkzame kracht bij een bekering niet de mens, maar de Heilige Geest. "Hij is het die een ieder er toe aanzet om het Evangelie te verkondigen

en Hij is het die in de diepste diepten van het geweten het heilswoord doet aannemen en begrijpen" (EN 75). Hij is het die de opwellingen van de harten leidt en die het geloof in Jezus de Heer doet ontstaan (zie 1 Cor. 2,4). De christen is slechts instrument en medewerker van God (ibid. 3,9).

met een wederzijds verlangen naar vooruitgang

40. In het hart van de dialoog leeft bij de christen vanzelfsprekend het verlangen om zijn eigen ervaring met Christus te delen met zijn broeder van de andere godsdienst (Hand. 26,29; ES 46). Even vanzelfsprekend is het dat de ander hetzelfde verlangen kent ten opzichte van de christen.

B De dialoog voor de opbouw van het Rijk.

samenwerking op het goddelijk niveau

41. God blijft de mensen met zich verzoenen door zijn Geest. De Kerk gelooft in de belofte van Christus: de Geest zal haar leiden door de geschiedenis naar de volle waarheid (zie Joh. 16,13). Gesterkt door deze belofte treedt zij de mensen, de volkeren en hun culturen tegemoet, terwijl ze ten volle beseft dat iedere gemeenschap van mensen de zaden van het goede en van de waarheid bezit en dat God voor ieder volk een plan van liefde heeft (zie Hand. 17,26-27). De Kerk wil dus graag met iedereen samenwerken aan de verwerkelijking van dit plan, door heel de rijkdom van Gods oneindige en veelvormige Wijsheid tot zijn recht te laten komen en door de weg vrij te maken voor de evangelisatie van de verschillende culturen (EN 18-20).

de opbouw van de wereldvrede

42. "Vervolgens richten wij ons tot allen die God erkennen en in hun traditie waardevolle godsdienstige en menselijke elementen bewaren, de wens uitsprekend, dat het open gesprek ons allen zal brengen tot het getrouw aanvaarden van de aandrang van de Geest en tot het blij gehoor geven daaraan. Het verlangen naar een dergelijk gesprek, dat alleen geleid wordt door de liefde voor de waarheid, met behoud natuurlijk van de pas-

sende prudentie, sluit van onze kant niemand uit, noch hen die de hoge menselijke waarden cultiveren, maar hun Schepper nog niet erkennen, noch hen die zich tegen de Kerk verzetten en haar op verschillende wijzen vervolgen. Daar God de Vader het begin en het einddoel van allen is, zijn wij allen geroepen om broeders te zijn. En daarom, bestemd tot één en dezelfde menselijke en goddelijke roeping, kunnen en moeten wij zonder geweld en zonder bijbedoelingen samenwerken aan de opbouw van de ware wereldvrede" (GS 92; zie de Boodschap voor de Werelddag voor de Vrede van Paus Paulus VI en van Paus Johannes Paulus II).

een bron van hoop

43. Zo wordt de dialoog bron van hoop en middel tot gemeenschap in een wederzijds veranderingsproces. De Heilige Geest is het, die de verwerkelijking van Gods plan in de geschiedenis van mensen en van de mensheid leidt, tot dat Gods zonen, door de zonde verstrooid, weer samengebracht zijn in eenheid (zie Joh. 11,52).

overeenkomstig Gods geduld

44. God alleen kent de tijden, Hij, voor wie niets onmogelijk is, Hij, wiens geheimen volke en zwijgende Geest de harten van de mensen en van de volkeren opent voor de weg van de dialoog, om raciale, maatschappelijke en godsdienstige verschillen te overwinnen en elkaar te verrijken.

Dit is dus de tijd van Gods geduld, waarin de Kerk en iedere christelijke gemeenschap werkzaam zijn, want niemand kan God dwingen om sneller te handelen dan Hem goeddunkt.

Moge de Kerk, in tegenwoordigheid van de nieuwe mensheid van het derde millennium, een open christelijke boodschap verbreiden en met geduld afwachten tot het zaad, dat onder tranen en met vertrouwen uitgestrooid is, op zal komen (zie Jac. 5,7-8; MC 4,26-30).

Vertaald uit het Frans door:
Mw. Drs. C.A. van 't Leven

AFKORTINGEN.

Documenten van het Tweede Vaticaans Concilie:

LG Dogmatische constitutie *Lumen Gentium* over de Kerk

AG	Decreet <i>Ad Gentes</i> over de missieactiviteit van de Kerk
GS	Pastorale constitutie <i>Gaudium et Spes</i> over de Kerk in de wereld van deze tijd
UR	Decreet <i>Unitatis Redintegratio</i> over de oecumene
DH	Verklaring <i>Dignitatis Humanae</i> over de godsdienstvrijheid
AA	Decreet <i>Apostolicam Actuositatem</i> over het lekenapostolaat
OT	Decreet <i>Optatam Totius</i> over de priesteropleiding
NA	Verklaring <i>Nostra Aetate</i> over de houding van de Kerk t.o.v. niet-christelijke godsdiensten.

Vermelde documenten zijn te vinden in *Constituties en Decreten van het 2e Vaticaans oecumenisch concilie*, 1967, Katholiek Archief, Amersfoort, 585 blz.

ANDERE AFKORTINGEN.

RH	Encycliek van Paus Johannes Paulus II <i>Redemptor Hominis</i>
AAS	<i>Acta Apostolicae Sedes</i> , (Staatsblad van de Kerk)
EN	Apostolische exhortatie <i>Evangelii Nuntiandi</i>
ES	Encycliek van Paus Paulus VI <i>Ecclesiam Suam</i>
CIC	<i>Codex Iuris Canonici</i> , Kerkelijk Wetboek.

AANZET VOOR INTERNATIONALE AFSPRAKEN TUSSEN MOSLIMS EN CHRISTENEN OVER WEDERZIJDIG GETUIGEN

Een echte tegenhanger van het voorafgaande Vatikaanse document bestaat nog niet binnen de Wereldraad van Kerken. Om te weten hoe in de Wereldraad van Kerken over dit onderwerp wordt gedacht moet men eigenlijk twee officiële documenten naast elkaar leggen, die we beide in Nederlandse vertaling noemen:

1. *Richtlijnen voor de dialoog met aanhangers van levende godsdiensten en ideologieën*.
Allerwegen nr. 2, 1979;
32 pp.; f 4,--
2. *Zending en Evangelisatie - een oecumenisch accoord*,
Allerwegen, 14e jg., no. 3,
1983; f 4,75.

Besteladres voor beide nummers:
Nederlandse Zendingsraad
Prins Hendriklaan 37
1075 BA AMSTERDAM

De hier onder volgende verklaring wordt in dit nummer van *Begrip* voor de eerste keer in Nederlandse vertaling gepresenteerd.

Deze verklaring werd unaniem aanvaard als het resultaat van een bespreking in juni 1976 in Chambésy bij Genève tussen christenen en moslims op uitnodiging van Ds Emilio Castro, de toenmalige directeur van de commissie voor Wereldzending en Evangelisatie van de Wereldraad van Kerken. Het belang van

deze verklaring zit in het feit dat de christen en moslim deelnemers er mee instemden. Wel moet gekonstateerd worden, dat een van de deelnemers, de bekende islamoloog bisschop Kenneth Cragg, de verklaring over afschaffing van *Diakonia* te ver vond gaan.

Misbruik hoefde z.i. niet tot stopzetting te leiden.

Ook diverse moslim bladen hebben de verklaring overgenomen. Er wordt vaak naar verwezen als een eerste stap naar een goede *modus vivendi* tussen twee missionaire godsdiensten.

De volgende personen namen deel aan de consultatie:

Moslims: Khurshid Ahmad, Islamic Foundation, Leicester en Jama'at-e-Islami Pakistan; Dr Ismail Faruqi, Philadelphia, U.S.A., Mr. Irfan, redacteur Impact, London; Deputee Prime Minister van Zanzibar Ali Muhsin Barwani; Dr. M. Rasjidi, oud-minister van godsdienstzaken in Indonesië; Dr Sabhi Saleh, Vice-Mufti van Libanon.

Christenen: Bisschop Kenneth Cragg, Oxford; Fr. M. Fitzgerald, toen directeur van het Pauselijk Instituut voor Arabische Studiën, Prof. J. Hajjar, (R.K.), toen Damascus; Prof. Ihromi (toen) rector van de Theologische Hogeschool te Jakarta; Dr. D. Kerr, directeur van het Centrum voor de studie van de Islam en relaties tussen Christenen en Moslims in Birmingham; Bisschop Arne Rudvin (Noorwegen), bisschop van Karachi; Dr.

Lamin Sanneh, Ghana, thans Harvard University, U.S.A.

Het verslag van deze consultatie over "Christian Mission and Islamic Da'wah" stond in *International Review of Mission*, Vol. LXV, no. 260, October 1976, pp. 365-460. Verdere informatie vindt de lezer in *Wereld en Zending*, 1981, no. 4.,

"Islam en Christendom, Twee missionaire godsdiensten" en

J. Slomp, "Misbruik van "diakonia" in de wereld van de islam" in *Het diakonaat*, oktober 1979, pp. 24-32.

De drie laatst genoemde publikaties kunnen bij ondergetekende worden besteld: postbus 203, 3830 AE Leusden.

J. Slomp

DE CONFERENTIE "CHRISTELIJKE ZENDING EN MOSLIMSE DA'WAH", CHAMBESY, JUNI, 1976.

INLEIDING

De laatste dag van de konsultatie werd besteed aan de voorbereiding van een slotverklaring ter publikatie in de *International Review of Mission* met de officiële lezingen en samenvattingen van de discussie. Om deze opgave te bespoedigen werden twee dokumenten opgesteld, een voor de christenen en een voor de moslims waarin elk van de twee zijn eind-advies uiteenzette. Toen de voltallige vergadering weer bijeen was, werd besloten het meer gedetailleerde islamitische dokument aan te nemen als basis van de gezamenlijke verklaring. Verscheidene herzieningen in de vorm van amendementen, weglatingen, toevoegingen werden toen besproken en goedgekeurd. De deelnemers vroegen aan de opstellers het redigeren van de uiteindelijke tekst op zich te nemen, die hieronder te lezen is. Deze uiteindelijke tekst weerspiegelt enkele van de zorgen en verwachtingen die door de deelnemers werden gevoeld. De deelnemers werden door Geneve uitgenodigd om als mensen die ervaring hebben op het gebied van christelijke zending en islamitische da'wah en op de hoogte zijn van elkaars tradities, bij elkaar te rade te gaan. Het is daarom in die geest dat het dokument probeert enkele van de voornaamste onderwerpen van dit overleg bij elkaar te brengen en die kwesties naar voren te brengen die om verder overleg van de beide belanghebbende partijen vragen.

SLOTVERKLARING.

1. Erkennend dat zending en da'wah essentiële godsdienstplichten van het christendom en de islam zijn, werd een conferentie over christelijke zending en islamitische da'wah georganiseerd voor de Commissie Wereldzending en Evan-

gelisatie van de Wereldraad van Kerken in overleg met de Islamic Foundation in Leicester en het Centrum voor de studie van de islam en de christen-moslim verhoudingen, Selly Oak Colleges, Birmingham van 11 Jamada 28 - Rajab 4 1396/26-30 juni 1976. Behalve het bestuderen van het karakter van Zending en Da'wah en de ervaring van elke gemeenschap van de zending/da'wah activiteiten van de ander, was het doel v.d. conferentie het wederzijds begrip te stimuleren en de middelen op te sporen voor een voorlopige wijze waarop het geestelijk welzijn van allen kan worden verzekerd.

2. De conferentie is het in de kern erover eens dat het beide gemeenschappen als zij een minderheid van de bevolking vormen, zich rechtens moeten kunnen verheugen in hun eigen bestaan en dat elke godsdienstige gemeenschap haar godsdienstig leven in volledige vrijheid moet kunnen uitoefenen. De conferentie houdt dit principe van godsdienstvrijheid hoog opdat moslims zowel als christenen de volle vrijheid hebben om te overtuigen en overtuigd te zijn. Zij hebben de volle vrijheid hun geloof in praktijk te brengen en hun godsdienstig leven te leiden in overeenstemming met hun eigen voorschriften en principes. De individuele gelovige heeft het recht zijn/haar godsdienstige integriteit te behouden in gehoorzaamheid aan zijn/haar godsdienstige principes en in trouw aan zijn/haar godsdienstige identiteit.

3. De conferentie stemt ermee in, dat het gezin een uiterst kostbare en noodzakelijk instelling is. Zij drukt ernstige bezorgdheid uit over de bedreigingen van desintegratie en sekularisatie die op het gezin afkomen. Zij dringt erop aan

dat de godsdienstige gezinswetgeving, de christelijke zowel als de islamitische, niet op enige wijze wordt veranderd door buitenstaanders die niet in hun traditie staan. De konferentie komt overeen, dat het gezin en de gemeenschap als geheel het recht hebben om de godsdienstige opvoeding van hun kinderen te verzekeren door het organiseren van hun eigen scholen. Of anders door het hebben van onderwijskrachten van hun eigen godsdienst die hun kinderen op scholen die les geven of op nog een andere geschikte manier. Zij moeten in elk geval hun cultureel en geestelijk leven kunnen organiseren zonder tussenkomst van buitenaf, ondanks het feit dat dit in multi-godsdienstige samenlevingen gevoelig ligt.

4. De konferentie betreunde het te horen, dat sommige christenen in enkele islamlanden zich beknopt voelen in het uitoefenen van hun godsdienst; hen werd het recht op kerkgebouwen ontzegd. De islamitische deelnemers beschouwden deze inbreuk als tegengesteld aan de islamitische wet evenals tegensteld aan het principe van godsdienstvrijheid zoals hiervoor uiteengezet.

5. De konferentie erkent ten volle het recht van christenen en moslims als gelijk berechtigde burgers hun maatschappelijk leven in te richten overeenkomstig de geboden en verboden van hun eigen godsdienstige wetten en principes en alle vereiste organisaties te hebben en in stand te houden overeenkomstig die godsdienstige principes en wetten.

6. De christen-deelnemers voelen met hun moslim-broeders mee als zij denken aan het morele onrecht waaronder de moslims onder 'de koloniale en neo-koloniale machten en hun medeplichtigen hebben geleden. De konferentie is zich ervan bewust dat de verhoudingen door wantrouwen, verdachtmaking en vrees geschaad zijn. In plaats van samen te werken voor gezamenlijk welzijn, zijn moslims en christenen van elkaar vervreemd en uit elkaar gegroeid. Na meer dan 100 jaar kolonialisme gedurende welke tijd veel zendingsmensen het belang van de koloniale macht onbewust of bewust hebben gediend, is er bij de moslims een gevoel van afkeer gegroeid om met de christenen samen te werken daar zij tegen hen als agenten van de onderdrukkers hebben gevochten. Ofschoon de tijd zeker is aangebroken om een nieuwe relatie aan te gaan, zijn

de moslims nog afkerig die stap te wagen daar hun wantrouwen voor christelijke bijbedoelingen nog niet is overwonnen. De reden is dat achter veel christelijke dienstverlening ontegenzeggelijk nog bijbedoelingen schuilgaan. Door te profiteren van islamitische onwetendheid, van de moslimse behoefte aan onderwijs, aan gezondheidszorg en aan culturele en sociale diensten, van het feit dat er veel politieke spanningen zijn, dat men economisch afhankelijk is, politiek verdeeld is, zwak en dus kwetsbaar, waren deze door de zending geboden diensten niet alleen gericht op het zuiver geestelijke doel van bekering tot het christelijk geloof, maar speelden andere bedoelingen mee. Nog kort geleden is in de openbaarheid gebracht, dat er verband bestaat tussen sommige van deze activiteiten van dienstverlening en de inlichtingendiensten van machtsblokken. Dit heeft een al bestaande, zeer ergerlijke situatie zeer verscherpt. De konferentie veroordeelt zeer fel dergelijk misbruik maken van diakonale dienstverlening. Haar christen-leden verklaren in naam v.d. christenheid, zich af te keren van alle dienstverlening die zich heeft verlaagd tot enig ander doel dan het betonen van agape (=christelijke liefde voor God en naaste). Zij verklaren dat elke dienstverlening die betoond wordt met bijbedoelingen er een is voor propaganda en niet een uitdrukking is van christelijk dienstbetoon (=agape). Zij verklaren al hun macht en invloed te zullen uitoefenen en alle middelen die hun ten dienste staan te willen gebruiken om christelijke kerken en hun organisaties hiervan echt bewust te maken.

7. De konferentie die zich er pijnlijk van bewust is, dat moslimse opvattingen ten opzichte van de christelijke zending zo ongunstig beïnvloed zijn door het misbruiken van diakonia (=chr. dienstverlening), dringt er bij de christelijke kerken en christelijk organisaties zeer sterk op aan, hun misbruikte dienstverlening in de wereld van de islam op te schorten. Een dergelijke radikale maatregel is nodig om de atmosfeer in de betrekkingen tussen moslims en christenen te zuiveren. Deze moet zich richten op wederzijdse erkenning en samenwerking, de twee grote godsdiensten waardig. De konferentie dringt erop aan dat alle materiële hulp die voor buitenlandse kerken en organisaties wordt geschonken voortaan, waar ook maar mogelijk, door

of in samenwerking met de regeringen en plaatselijke gemeenschappen voor wie de hulp is bedoeld al worden verspreid. Zo zal de waardigheid en de integriteit van de betrokken mensen worden geëerbiedigd.

8. De konferentie dringt erop aan spoedig nadat de maatregelen die in de twee voorgaande alinea's worden genoemd, toegepast gaan worden, moslims en christenen uit te nodigen voor een bijeenkomst met vertegenwoordigers van de beide godsdiensten om de methoden van zending, da'wah en de regels van elke godsdienst te bezien om dan naar vormen te zoeken die ieder in staat zullen stellen zijn zendingsroeping/da'wah volgens eigen geloofsovertuiging uit te kunnen oefenen. De konferentie erkent dat zending en da'wah essentiële godsdienstplichten van Christendom en Islam zijn. Het stopzetten van het misbruiken van diakonale dienstverlening heeft uiteindelijk ten doel om de zending in de toekomst op een godsdienstig gezonde basis die door beide aanvaard wordt, weer haar werk te kunnen laten doen. Zulk een bijeenkomst kan ook permanente organen in het leven roepen met christenen en moslim leden, die misstappen of verstoringen in de verstandhouding tussen christenen en moslims voorkomen en uit de wereld helpen.

9. De konferentie is zich ervan bewust dat goede samenwerking in de verhoudingen tussen Christenen en Moslims niet kan bestaan of in stand blijven mits er een diep geworteld begrip bestaat voor elkaars theologie, geschiedenis, morele, wettelijk uitspraken, elkaars sociale, politieke theorieën en vragen van akkulturatie, modernisering die op de beide geloofsovertuigingen af komen. Daarom dringt de konferentie erop aan, dat de Wereldraad van Kerken, het Vaticaan en de internationale islam-organisaties samen konferenties beleggen waarop deze thema's regelmatig worden onderzocht, besproken.

10. De konferentie en vooral de moslim deelnemers drukken hun hartelijke dank uit aan de Wereldraad van Kerken en de redactie van IRM voor het bijeenroepen, beleggen van deze konferentie. Allen verheugen zich erover dat God hen de genade geschonken heeft elkaar met geduld te verdragen en zich in elkaars situatie te hebben kunnen inleven. Zij hopen dat deze konferentie een bijdrage zal leveren aan het zuiveren van de atmosfeer tussen moslims en christenen, en zij bidden dat de verhouding tussen hun mensen spoedig mogen vrucht dragen in een echt geestelijke gemeenschap tot eer van God.

ENKELE GEZAGHEBBENDE VERKLARINGEN OVER GODSDIENSTVRIJHEID VOLGENS DE ISLAM

- Men dient een onderscheid te maken tussen godsdienstvrijheid die de islam aan niet-moslims toekent, voornamelijk aan joden en christenen (deze vrijheid maakt deel uit van hun beschermde rechtspositie (dhimma) als minderheid binnen een islamitische meerderheid) en de vrijheid (of gebrek aan vrijheid) die de islam toestaat aan zijn eigen geloofsgenoten om van godsdienst te veranderen.

Ook is het zaak een verschil te maken tussen de officiële stellingname van religieuze en politieke leiders en de opinies van individuele moslims.

- Mohammed, de profeet van de islam, heeft zelf in 631, één jaar voor zijn dood, aan de christenen van

Najrān (Zuid West Arabië) het volgende geschreven: "De christenen van Najrān kunnen verzekerd zijn van God's bescherming en de belofte van Mohammed, Zijn gezondene, dat de veiligheid van hun leven, hun eigendom, hun grond, hun geloof, hun kerken en van alles wat zij bezitten - of ze nu aanwezig of afwezig zijn - gegarandeerd wordt. Geen bisschop of monnik wordt gewongen zijn priesterlijk leven op te geven. Geen ongerechtigheid wordt hun opgelegd en hun gronden zullen niet door ons leger worden bezet. Wie gerechtigheid zoekt, zal haar vinden. Er zal noch onderdrukker noch onderdrukte zijn... (cf. Abū Yūsuf Ya'qūb Ibn Ibrāhīm, kitāb al harāğ, Kairo 1933, p. 72-73).

- Helaas heeft de huidige regering van Saoedi Arabië een totaal andere visie,

waarbij kerken of kerkelijke functio-
narissen niet alleen niet worden er-
kend of toegelaten, maar zelfs belem-
merd worden in de allerelementairste
uitoefening van hun godsdienstige ver-
plichtingen. De Saoedis beroepen zich
hier op een hadieth, een mondelinge
overlevering van Mohammed, : "Op het
Arabisch schiereiland mogen geen twee
godsdiensten samenwonen" (Al Mawardi,
al ahkām al sultaniyya, p. 167-168).
Het verbod voor een moslim om niet van
godsdienst te mogen veranderen zou
volgens een Memorandum van 1970, uit-
gegeven door het Ministerie van Bui-
tenlandse Zaken van Saoedi Arabië,
(cf. BEGRIP nr. 74 p. 3-4) stammen
uit Medina, toen sommige joden pas
bekeerde moslims probeerde over te
halen om hun nieuwe geloof op te geven.
De eenheid en vrede van de gemeen-
schap zouden toen op het spel staan.

- In andere golfstaten zoals Bahrain,
Koeweit en de Verenigde Arabische
Emiraten hebben christenen wel ker-
ken en kunnen ze hun godsdienst min
of meer vrij uitoefenen.
- Ook de Koeweit-conferentie van 1980
(moslim juristen en advocaten uit veel
islamitische landen) laat een heel an-
der geluid horen:
Conclusie 4 "De islam benadrukt en
verzekert de rechten en plichten van
niet-moslims, minderheden of vreemde-
lingen, op basis van rechtvaardigheid,
verdraagzaamheid en volledig respect
... Ook hebben zij het recht hun ge-
loof en ritens uit te oefenen evenals
de door hen gewenste ambachten en ak-
tiviteiten...".
Aanbeveling 18: "Niet-moslim minder-
heden in islamitische staten hebben
het recht dat hun kinderen de begin-
selen van hun resp. godsdiensten le-
ren als toepassing van de algemene ver-
klaring van de mensenrechten."
Aanbeveling 25: "De islamitische sta-
ten moeten in hun grondwetten garan-

deren wat de islam aan niet-moslimge-
meenschappen gerandeert op het gebied
van fundamentele vrijheden en rechten.."

Aanbeveling 26: "De **conferentie** be-
veelt de islamitische staten aan om
aanbeveling 27 van het internationaal
Verdrag te ratificeren (1966) over
civiele en politieke rechten. Dit Pact
verbiedt om raciale, godsdienstige of
taalkundige minderheden de uitoefening
van hun culturele tradities, godsdien-
stige ritens en landstalen (nationale
talen) te onthouden..."

- De Organisatie van de Islamitische Con-
ferentie (Taif 1981), met de hete adem
van Saëdi Arabië in de nek, zwijgt
over de rechten van niet-moslimminder-
heden. Ook voor de eigen gelederen geldt
de klassieke positie: "de moslim, die
in de islam de juiste weg heeft gevon-
den, mag zich niet tot een andere gods-
dienst bekeren". (art. 12).
- De Algemene Verklaring van de Mensen-
rechten in de Islam, gepubliceerd door
enkele moslims in Europa (Parijs 1981),
kan zich wat vrijer opstellen t.o.v. de
Lieden van het Boek.
- Art. 3 b: "Iedereen is gelijk in mense-
lijke waarde... Elke ideologie, elke
wetgeving of situatie, die een scheiding
tussen personen zou rechtvaardigen op
grond van seks, ras, kleur, taal of
godsdienst, gaat lijnrecht in tegen dit
algemene islamitisch beginsel".
Art. 13: "Iedereen heeft vrijheid van
geloof en dus vrijheid van geloofsbe-
oefening overeenkomstig zijn geloof".
Uit de context blijkt echter duide-
lijk dat dit artikel 13 slechts geldt
voor niet-moslims.

Men ziet dus dat er verschillend wordt
gedacht door moslims over dit onderwerp.

P. Reesink

STUDIEDAG

De Werkgroep Pluriforme Samenleving van de Raad van Kerken in Nederland organiseert op 1 maart 1986 in het Seminarie Hyde-park te Driebergen een studiedag over het vol-
gende onderwerp: waarom gaan christenen om met andersgelovigen (moslims, hindoes enz.)
en welke conflicten kunnen hierover ontstaan tussen christenen onderling?

PUBLICATIES.

K.E.K. 1984.

Het officiële verslag van de Konferentie van Europese Kerken, St. Pölten, Oostenrijk, 5-10 maart, 1984, over "*Met Moslims getuigen van God in een gesecculariseerd Europa*" (cf. BEGRIP nr. 69) is verschenen. De engelse versie luidt: *Witness to God in a secular Europe*, Wereldraad van Kerken, 1985, 75 p.

Het bevat voornamelijk de openingstoespraak en de na amendementen door de plenaire vergadering goedgekeurde teksten van de 4 werkgroepen evenals een evaluatierapport en een samenvatting.

De engelse versie is te bestellen bij: St. Andrew Press, 121 George Street, Edinburgh, EH2 4YN, U.K.

De franse uitgave bij: Editions Labor et Fides, 1 Rue Beauregard, Ch-1204 Gèneve.

De duitse tekst bij: Conference of European Churches, 150 Route de Ferney, P.O. Box 66, CH-1211 Geneva 20.

De teksten van de lezingen door S.Balic, W.Krötke, M.Rodinson en van de bijbel en koran studies door resp. H.Askari en A.Wessels zijn gebundeld in een aparte brochure te bestellen bij Drs. J.Slomp, Postbus 203, 3830 AE Leusden.

GETUIGENIS VAN EEN MOSLIM OVER DE DIALOOG

"De dialoog is een lange geduldsoefening. Als 't hem lukt beide partijen geleidelijk dichter bij elkaar te brengen, als gelijkwaardigheid of vriendelijke afstandelijkheid vervangen kunnen worden door echte vriendschap of zelfs door ware broederschap, - alle verscheidenheid van geloof en mening ten spijt - dan is er al veel bereikt. Dialoog voeren betekent niet persé een gemeenschappelijke oplossing zoeken of - nog minder - tot een overeenstemming komen

door buigen of barsten. Het is eerder de taak van de dialoog een grotere helderheid en openheid in de debatten te scheppen en alle deelnemers het mogelijk te maken boven zichzelf uit te stijgen i.p.v. zich veilig in hun zekerheden te nestelen. De weg naar het Rijk van Licht zal lang zijn en God heeft hem willen omhullen met de sluier van het geheim"

Moh Talbi.

KERSTGESCHENK.

"Welkom, welkom blonde dochter. Hoe maak je het?", verwelkomt mijn bejaarde lerares arabisch me. "Vertel me eens, wat deed je de afgelopen dagen?"

Ik probeer haar zo goed mogelijk uit te leggen dat ik vele meters katoen kocht en er hoelakens van naaide. Ze verbetert me nogal eens, toch begrijpt ze mijn verhaal. "Wat vind je van de egyptische stoffen?", vraagt ze. We praten nog even door over effen, gestreept en bedrukt. "Ken je die geruite lakens ook? Kom eens kijken, er ligt er een op m'n bed".

Ik zeg dat ik die mooi vind, ook leuk voor tafellaken met die grote ingeweven ruiten.

Als we weer in haar voorkamertje zitten, roept ze haar nicht, die met gezin bij haar inwoont, bij zich. "Pak dat nieuwe laken uit de kast keurig in een krant en geef het mevrouw Coby", hoor ik. Maar dát wil ik niet! Ik neem les bij haar om haar pensioentje aan te vullen, omdat dat niet berekend is om het elk jaar groeiende gezin van niet ook te onderhouden. Ik protesteer..... Met een "nou goed, dat is dan mijn kerstcadeau" accepteert ik tenslotte. "O ja", zegt Moniera, "goed dat ik daar aan denk". Ze pakt een sleutel en haalt een kilodoos bonbons te voorschijn. "Alsjeblieft, je kerstcadeau. Wel wat vroeg, maar ik ben bang dat het ongedierte ze hier opeet. Hier, neem ze maar al vast....."

Daar sta ik, met 15% van haar hele maandsalaris in mijn handen gedrukt. Ik protesteer zoals ik nog nooit eerder protesteerde. Moniera vertelt me voor de duizendste keer dat ik het ben die hen van de hongersnood behoed en dat het louter goedheid is dat ik als enige nog les kom nemen in het stinkende huis. En dat ik in de vakantie doorbetaal, zelfs als zij te moe is om les te geven.

Ik verzeker haar, dat het naar onze maatstaven normaal is dat ze doorbetaald wordt óók als ze ziek is en dat het geld van Nederlandse kerkmensen komt. "Ja", zegt ze beslist, "daar bedank ik de lieve Heer voor, maar jóú omdat je nog steeds komt. Daarom, néém dit lekkers mee! Voor je kinderen."

Ik geef haar beschaamd een dikke zoen, wens haar 's Heren vrede toe en stommel de donkere trap af.

Als ik op straat bedenkt dat egyptische chocola eigenlijk naar karton smaakt kan ik helemaal wel janken. Thuis vertel ik 't hele verhaal aan de kinderen. Wanneer ik besluit met een wanhopig "'t Kost alles bij elkaar wel vijftig gulden en ze zijn zo arm, wat moet ik?", zegt er één praktisch "Haar minstens zeventig gulden geven voor de Kerst!"

Coby Dijkstra
Cairo/Egypte

Met vriendelijk toestemming van het Zendingsbureau van de Nederlandse Hervormde Kerk - Oegstgeest.

KERSTMEDITATIE.

Misschien is niets zo moeilijk als het vieren van een feest dat al honderden keren gevierd is. We zingen: "Hoe zal ik u ontvangen?" Maar slagen we er echt in om die vraag onder ogen te zien? Wie is Hij, die gekomen is? Is het beeld dat wij ons van Jezus gevormd hebben, niet vaak een misvormd beeld? Herkennen wij de bijbelse boodschap nog wel als een aanstootgevende boodschap? Misschien moeten wij ons wel laten helpen door "buitenkerkelijken" om nog te kunnen begrijpen wat er in het Kerstevangelie aan de orde komt. Want het is uiterst vreemd, leest u maar mee.

De blijde boodschap van het kerstfeest betekent dat God op een heel bijzondere manier gehandeld heeft. Niet door macht en geweld, maar door het zenden van een kind, iets dat ronduit dwaas is, zoals Paulus terecht constateert (1 Cor.1). Bovendien was dat kind niet welkom in de maatschappij. Er was geen plaats voor, en geen onderdak. Koning Herodes trachtte het kind te doden; de religieuze leidlieden waren ontsteld en ontzet (Matth. 2:3). Jezus werd slechts verwelkomd door ruwe herders en door buitenlanders, de wijzen, die de volkeren vertegenwoordigden. De zogenaamde religieuze mensen hadden bij zijn komst geen enkel belang; ze hebben Hem tegengewerkt en uiteindelijk gedood, hoewel dit niet buiten de wijze raad van God omging.

JEZUS' GEDRAG WAS AANSTOOTGEVEND.

Kon men dit nu maar afdoen als een incident! Dat gaat echter niet, het is centraal voor het bijbels getuigenis. Mensen willen het woord van God niet horen en zij trachten voortdurend dat Woord onschadelijk te maken zoals duidelijk wordt in bijv. de profetische boeken van het Oude Testament. Ook aan Jezus wordt een ieder geërgerd: De Zeloten, want Jezus vecht niet voor de bevrijding van Israël; de religieuze leidlieden, want Jezus houdt de sabbath niet; de discipelen, want Jezus ontvangt kinderen en zondaren; Herodus en Pilatus, want Jezus zwijgt en gedraagt zich niet volgens het patroon; de schare, want Jezus is niet dag en nacht beschikbaar en doet geen wonderen op bevel; Johannes de Doper, want Jezus komt niet met de bijl. Bovendien matigt Jezus zich aan een geladen messiaanse titel te voeren als "Zoon des Mensen", en veroordeelt hij de vromen terwijl de heidenen zalig gesproken worden. Bijzonder illustratief in dit verband is de geschiedenis die we vinden in Matth. 8:5-13. De hoofdman te Kapernaüm heeft een groter geloof dan welke Israëliet dan ook; hij stond dus dichterbij het Koninkrijk dan de gelovigen in Israël. En in dit verband zegt Jezus dan de scherpe woorden dat velen zullen komen van Oost en West en Noord en Zuid, dus van de einden der aarde, en zij zullen aanliggen aan de tafel in het Koninkrijk

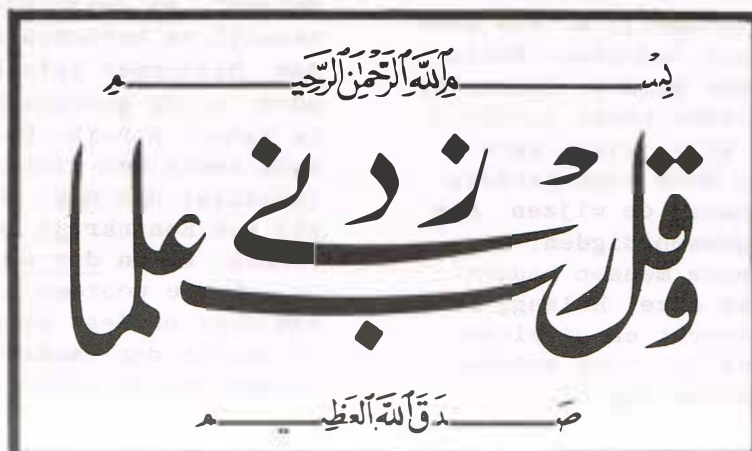
der hemelen. En wie worden buitengesloten? De kinderen van het Koninkrijk. Lukas 13:22-30 geeft ook aan waarom: Zij die onderwijs ontvangen hebben van Jezus, zij die met Hem gegeten hebben, zullen toch weggestuurd worden, omdat zij werkers der ongerechtigheid bleken te zijn. Kennen wij Jezus? Hoe zullen wij Hem ontvangen? "Midden onder u staat Hij die gij niet kent" (Gez. 162, Liedboek van de Kerken). Willen wij Jezus ontvangen, óók als van Hem getuigd wordt dat Hij gekomen is voor de hele wereld

(Joh. 3:16)? Willen wij van Hem weten, die zondaren zo respecteert dat Hij slechts op de deur klopt (Openb. 3:20), die door de zondaar (willen we dat zijn en konkreet erkennen?) zelf geopend moet worden? En tenslotte: als wij zeggen dat wij "in Hem" zijn, blijkt dat dan uit onze houding? Zijn wij dan gebroken mensen, die alle hoogmoed afgelegd hebben, niet meer oordelen, de naaste liefhebben als onszelf en de vruchten van de Geest vertonen zoals Paulus die opnoemt in Gal. 5?

Op grond van het bijbels getuigenis, zoals dat hierboven geschetst is in een notedop kunnen we ook tot een andere opstelling komen. Enkele overwegingen:

God heeft de wereld lief	-	Onze liefde beperkt zich niet tot de huisgenoten des geloofs.
Jezus was niet welkom in de wereld	-	Wij zullen proberen vreemdelingen te verwelkomen.
Ruwe herders en vreemdelingen uit het Oosten verwelkomden Jezus	-	Moge het ons de ogen openen dat de grenzen niet altijd lopen zoals wij die trekken.
De hoofdman te Kapernaüm en de velen uit Oost en West worden zaliggesproken	-	Moge het ons er voor behoeden de Islam af te schilderen als afgoderij en ons doen beseffen dat vrome Moslims dichter kunnen staan bij het Rijk der Hemelen dan hoogmoedige christenen die op Gods rechterstoel gaan zitten.
Wie in Christus is heeft lief en kwetst niet	-	Moge het ons er voor behoeden de Koran te typeren als een samenraapsel van joods-christelijke uitspraken.
God respecteert de zondaar en tracht hem door vragen, geduld en liefde te winnen (Openb. 3:20, Jona 4, Luk. 15).	-	Mogen wij ervoor bewaard blijven anderen liefdeloos af te wijzen; God geve dat we de naaste net zoveel geduld gunnen als we onszelf geven.
Matth. 5:13-16; 1 Cor. 14:23-25	-	We houden altijd rekening met buitenstaanders opdat zij God gaan verheerlijken.

Ds. J.D. Kraan.

INHOUDSOPGAVE.

	PAG.
- Tekst van het R.K. Secretariaat voor niet-christenen over dialoog en missie	2
- Introductie	2
- I Missie	3
- II De dialoog: A Grondslagen	6
B Vormen van dialoog	8
- III Dialoog en Missie: A Missie en bekering	9
B De dialoog voor de opbouw van het Rijk	10
- Tekst van de conferentie "christelijke zending en moslimse da'wah	11 + 12
- Inleiding	12
- Slotverklaring	12
- Enkele verklaringen over godsdienstvrijheid volgens de Islam	14
- Studiedag	15
- Publicaties	16
- Getuigenis van een Moslim over de dialoog	16
- Kerstgeschenk	16
- Kerstmeditatie	17

"HET BESTE UIT BEGRIP"

"Evenals het blad "Begrip" beoogt "Het Beste uit Begrip" bij te dragen tot dialoog en goede verstandhouding. Uit de eerste vijf jaargangen werden 19 van de 55 artikelen herdrukt in vier rubrieken: islamitische feesten en rituelen, islamitische wetgeving, theologie en politiek en relatie tussen moslims en christenen. Aan de orde komen zo het vasten en het gebed, het vrome "gedenken" van de 99 namen van God, de bedevaart en het offerfeest, alsmede de taak van de imam en een vergelijking tussen moskee en kerk. De islamitische wet betreft voedselregels, huwelijksrecht, seksualiteit en de positie van de vrouw. 'Islam en politiek' gaat o.a. over Libanon en Jeruzalem. Dit ligt iets verder van ons bed. Het vierde deel over relaties van moslims en christenen is van groot belang voor de dialoog. Het laat zien hoe moslims over Christus denken en hoe zij de gegevens van bijbel en koran met elkaar proberen te verzoenen, wat niet altijd lukt."

Dr. K.Wagtendonk

De prijs van het boek bedraagt f 15,50 incl. porto.

Te bestellen: Giro 4300211 t.n.v. Stg. Cura Migratorum - Begrip

Luybenstraat 17

5211 BR 's-Hertogenbosch

Tel: 073 - 145159

REDACTIE "BEGRIP"

Oprichter:

Pater P. Backx;

Effenseweg 1
4838 BA BREDA
Tel: 076 - 132825

Pastor.

R.K. Kerk:

Pater J.TH. Rijk;

Luybenstraat 17
5211 BR 's-HERTOGENBOSCH
Tel: 073 - 145159Bisschoppelijk Gedelegeerde voor Stg. Cura Migratorum;
R.K. Vreemdelingen Pastoraat.

Pater Dr. P.Reesink;

Luybenstraat 17
5211 BR 's-HERTOGENBOSCH
Tel: 073 - 145159Relatieopbouw moslims-christenen, in dienst van Stg. Cura Migratorum.
Eindredacteur.

Mr. A.H.M. van Buuren;

Kruitberg 128
1104 BG AMSTERDAM
Tel: 020 - 990828

Jurist met speciale aandacht voor recht en theologie van de islam.

Gereformeerde Kerken:

Drs. J. Slomp;

Dienstencentrum
Postbus 203
3830 AE LEUSDEN
Tel: 033 - 943244Predikant in algemene dienst van de Gereformeerde Kerken in Nederland
om voorlichting te geven over de ontmoeting met moslims in onze
samenleving.

Dr. M. van den Boom;

Uithoornstraat 43 II
1078 ST AMSTERDAM
Tel: 020 - 764123Docent godsdienstwetenschap en oecumena aan de opleidingen voor Gods
dienstonderwijs (NLO) en Theologie (M.O. - A + B) van de Vrije Leer-
gangen te Diemen.Nederlandse Hervormde Kerk:

Drs. Mw. G. Speelman;

"Kerk en Wereld"
Postbus 19
3970 AA DRIEBERGEN
Tel: 03438 - 12241Functionaris voor de relaties christenen/moslims, vanuit de Nederlar
Hervormde Kerk.

Drs. Mw. C.A. van 't Leven;

Nedereindsestraat 32
4041 XG KESTEREN
Tel: 08886 - 1356

Theologe met specialisatie in de islam.

Buitenland:

Mw. Coby Dijkstra - Stutvoet; Cairo, Egypte

Buitenlandse Correspondente.

Administratie:

Mej. M. van der Eerden;

Luybenstraat 17
5211 BR 's-HERTOGENBOSCH
Tel: 073 - 145159

Abonnementen, administratie en verzending.